

TRẮC ĐỊA – ĐỊA CHÍNH – BẢN ĐỒ (trang 73-89)

MỘT CÁCH TIẾP CẬN MỚI TRONG VIỆC GIẢI QUYẾT BÀI TOÁN CHỒNG PHỦ VÙNG SỬ DỤNG CẤU TRÚC DỮ LIỆU DANH SÁCH CẠNH LIÊN KẾT KÉP

TRẦN THÙY DƯƠNG, PHẠM THẾ HUYNH
Trường Đại học Mỏ - Địa chất

Tóm tắt: Khi giải quyết các bài toán chồng phủ bản đồ, việc khoanh vùng chồng phủ và xác định thuộc tính tổ hợp của hai bản đồ các vùng chuyên đề thường được tiến hành đồng thời khi xác định các giao điểm các cạnh của các bản đồ này. Trong bài báo đã đề xuất một phương pháp khoanh vùng và gán thuộc tính theo một cách tiếp cận khác, được thực hiện sau khi đã có các giao điểm của các cạnh. Để giải quyết vấn đề tác giả đã sử dụng cấu trúc dữ liệu danh sách cạnh liên kết kép để phân tích và xây dựng thuật toán. Các thuật toán và giải pháp được các tác giả xây dựng là không những là một giải pháp để giải quyết bài toán chồng phủ mà còn là cơ sở để xây dựng các chức năng biên tập vùng để hoàn thiện quy trình thành lập bản đồ địa chính trong giai đoạn hiện nay ở Việt Nam.

1. Mở đầu

Bài toán chồng phủ vùng của hai hay nhiều tờ bản đồ là bài toán có nhiều ứng dụng trong các hệ thống GIS/LIS. Bài toán chồng phủ đã được trình bày trong [2], trong đó đã sử dụng thuật toán quét (plane sweep) giải quyết đồng thời bài toán xác định các giao điểm các cạnh và bài toán xác định vùng chồng phủ với các thuộc tính tổ hợp. Cách giải quyết này có ưu điểm là nhanh (có độ phức tạp $n \log n$) và giải quyết đồng loạt cho tất cả các vùng của hai tờ bản đồ. Các thuật toán xác định giao điểm cũng được mô tả trong tài liệu [1].

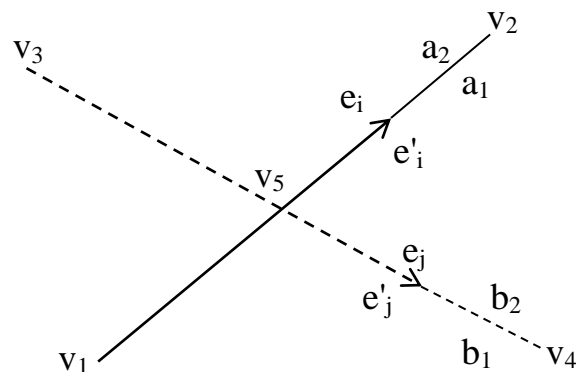
Tuy nhiên, trong quá trình chồng phủ các vùng ngoài việc xác định các vùng sau khi chồng phủ thì cần phải xác định thuộc tính của chúng. Để giải quyết vấn đề này, có một cách giải quyết bài toán này theo một cách tiếp cận khác trên cơ sở phân tích các vùng tại giao điểm và dùng các vùng bản đồ thứ hai lần lượt lát kín từng vùng của tờ bản đồ thứ nhất. Việc lát vùng sẽ đồng thời cập nhật các thuộc tính của các nửa cạnh trong danh sách DCEL. Phương pháp này không những xử lý vấn đề chồng phủ hai bản đồ mà còn là cơ sở để xây dựng một trong những chức năng biên tập vùng sao cho bảo toàn cấu trúc dữ liệu topo.

2. Giải quyết vấn đề

Bài toán chồng phủ vùng liên quan đến vấn đề phân tích các vùng tại giao điểm khi các vùng giao nhau, khi đó cần xem xét đến vấn đề chia cạnh và xác định thuộc tính của các vùng bị phân chia do chồng phủ (lát kín một vùng), từ đó xây dựng nên thuật toán chồng phủ hai tờ bản đồ sử dụng cấu trúc dữ liệu DCEL.

2.1. Chia cạnh

Giả sử ta có hai nửa cạnh e_i và e_j của hai vùng bất kỳ giao nhau, trong đó e_i thuộc vùng a_1 (theo quy ước luôn nằm bên phải của e_i), e_j thuộc vùng b_1 (hình 1).

Hình 1. Giao nhau của hai cạnh

Nửa cạnh đảo với e_i được ký hiệu là e'_i , vùng giáp bên phải của e'_i là a_2 .

Xét 4 nửa cạnh e_i, e'_i, e_j, e'_j giao nhau, có a_1 là vùng phải của e_i ; a_2 là vùng phải e'_i ; b_1 là vùng phải của e_j ; b_2 là vùng phải e'_j .

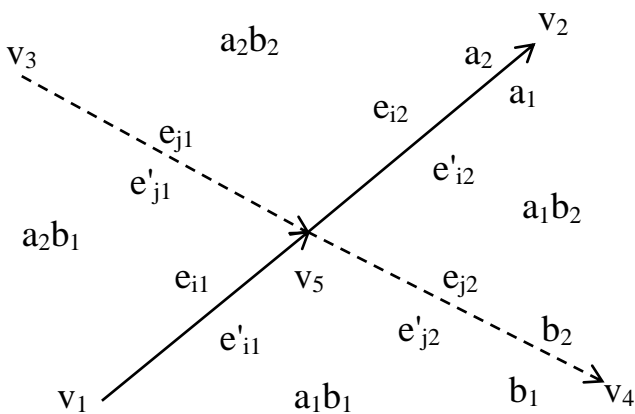
Nửa cạnh e_i sẽ được chia thành hai nửa cạnh e_{i1} và e_{i2} có cùng hướng, cùng thuộc tính vùng phải a_1 , trong đó góc của nửa cạnh thứ nhất e_{i1} trùng với góc của e_i là v_1 , còn góc của nửa cạnh thứ hai e_{i2} là điểm chia v_5

Theo nguyên tắc chia trên ta có nửa cạnh e_j sẽ được chia thành hai nửa cạnh e_{j1} và e_{j2} có cùng hướng, cùng thuộc tính vùng phải b_1 , góc của e_{j1} trùng với góc của e_j là v_3 , góc của e_{j2} là điểm chia v_5

Kết quả được thể hiện trên Hình 2

- 4 nửa cạnh ban đầu e_i, e'_i, e_j, e'_j được thay thế bằng 8 nửa cạnh mới $e_{i1}, e_{i2}, e'_{i1}, e'_{i2}, e_{j1}, e_{j2}, e'_{j1}, e'_{j2}$

- từ các vùng a_1, a_2 và b_1, b_2 ta có các vùng chồng phủ $a_1b_1, a_1b_2, a_2b_1, a_2b_2$

Hình 2. Nguyên tắc chia cạnh

2.2. Lát kín 1 vùng

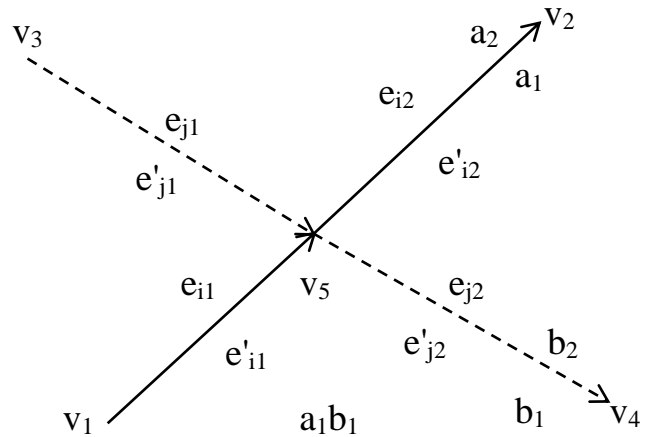
2.2.1. Khi có giao điểm trên đường biên

Giả sử ta xuất phát từ nửa cạnh e_{i1} có điểm đích là điểm chia v_5 của vùng bản đồ thứ nhất (có thuộc tính a_1), cần tìm nửa cạnh của vùng bản đồ thứ 2 (có thuộc tính b_1) để tạo vùng chồng phủ mới (có thuộc tính tổ hợp a_1b_1). Đây là trường hợp đặc biệt của bài toán khoanh vùng.

Để giải quyết trường hợp này, ta phải chọn nửa cạnh tiếp theo có góc là điểm chia v_5 đồng thời có hướng quay về bên phải. Hai nửa cạnh

Nửa cạnh đảo với e_j được ký hiệu là e'_j , vùng giáp bên phải của e'_j là b_2 .

với góc v_5 là e_{j2} và e'_{j1} có góc nghiêng ngược nhau 180° . Để tìm nửa cạnh ngoặt về bên phải ta chỉ cần tính góc kẹp phải tại v_5 của hai nửa cạnh e_{i1} và e_{j2} , nếu góc kẹp này có giá trị từ 0° đến 180° thì nửa cạnh e_{j2} là nửa cạnh cần tìm, trường hợp góc kẹp này lớn hơn 180° thì nửa cạnh cần tìm sẽ là nửa cạnh e'_{j1}

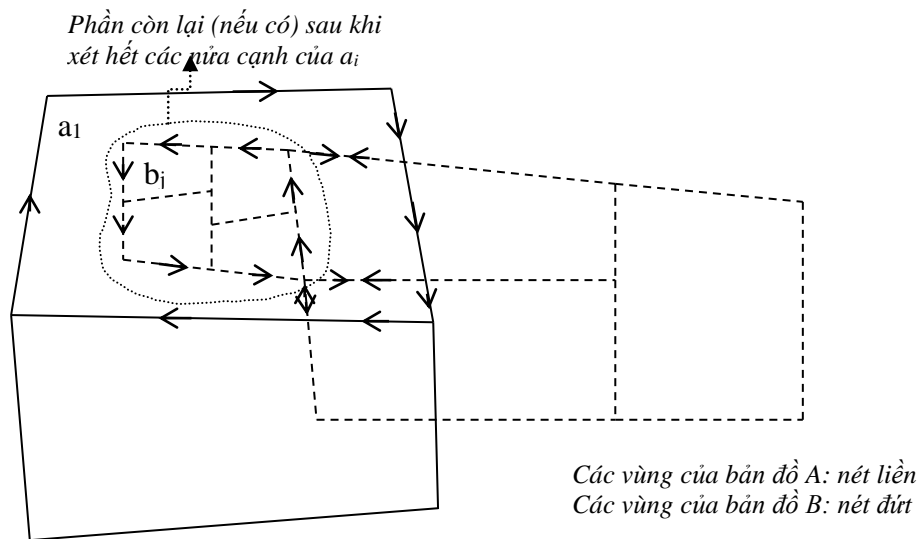

Hình 3. Xác định vùng giao khi gặp điểm chia

Như vậy, theo hình 3 ta sẽ chọn được hai nửa cạnh e_{i1} và e_{j2} với các thuộc tính vùng tương ứng là a_1 và b_1 . Các nửa cạnh tiếp theo nửa cạnh e_{j2} có thuộc tính vùng b_1 sẽ dễ dàng được tìm thấy theo cấu trúc DCEL cho đến giao điểm tiếp theo của hai cạnh có thuộc tính vùng a_1 và b_1 . Tương tự như vậy, từ điểm giao thứ hai này có thể dễ dàng xác định tất cả các nửa cạnh có thuộc tính vùng a_1 cho đến giao điểm tiếp theo. Quá trình này chỉ kết thúc khi quay trở về giao điểm đầu tiên. Kết quả một vùng chồng phủ mới sẽ được tạo ra với thuộc tính a_1b_1 và thuộc tính vùng của các nửa cạnh nói trên sẽ phải được lưu thêm thuộc tính là a_1b_1 .

Bằng cách tạo các vùng mới tại tất cả các giao điểm của vùng a_1 ta sẽ lần lượt tạo ra các vùng chồng phủ mới có các thuộc tính a_1b_i .

Khi lát kín vùng a_1 các cạnh của của vùng b_i bên trong a_1 luôn được sử dụng hai lần, nếu có các cạnh chỉ được sử dụng một lần thì tập hợp các cạnh này sẽ tạo thành biên một vùng nằm trong a_1 (hình 4). Tiếp tục theo trình tự như trên cho vùng nằm trong a_1 này cho đến khi lát kín hết vùng a_1 .

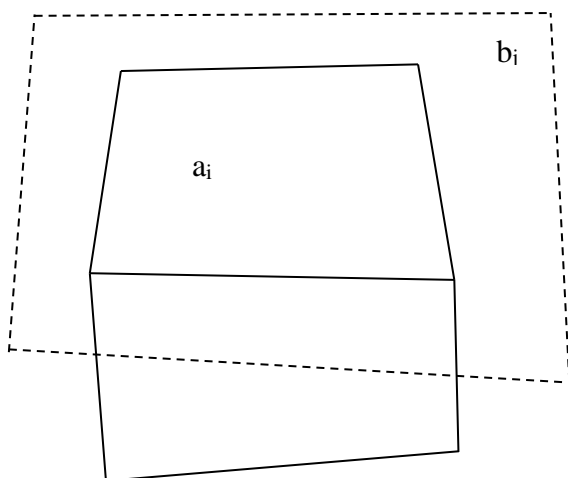

Hình 4. Lát kín một vùng khi có giao điểm trên đường biên

Sau khi lát kín toàn bộ vùng a_i thì quá trình được tiếp tục cho tới khi lát xong tất cả các vùng a_i

2.2.2. Lát kín 1 vùng khi không có giao điểm trên đường biên

Khi tất cả các nửa cạnh của vùng a_i đều không có giao điểm với cạnh của các vùng b (hình 5), vấn đề đầu tiên cần phải giải quyết là xác định vùng a_i hiện đang ở trong vùng b_j nào hoặc chứa những vùng b_j nào. Ta chỉ cần lấy một đỉnh đầu mút trong các cạnh của vùng a_i và sử dụng thuật toán định vị điểm theo phương pháp bản đồ hình thang [2], [3] với độ phức tạp $O(\log n)$ để xác định điểm thuộc vùng b_j nào.

Hình 5. Lát kín một vùng khi không có giao điểm trên đường

Biết được vùng b_j thì toàn bộ vùng a_i sẽ được lát kín nếu vùng b_j không chứa các vùng bên trong (vùng đảo). Trường hợp vùng b_j có các vùng đảo bên trong thì ta lại xác định bài toán ngược lại, tìm tất cả các vùng đảo của b_j nằm trong vùng a_i . Khi đó vùng chồng phủ a_i sẽ bổ sung thêm các vùng đảo này cùng thuộc tính tổ hợp tương ứng. Đối với phần bên trong các vùng đảo cách xử lý hoàn toàn tương tự.

2.3. Thuật toán chồng phủ

Trên cơ sở các phân tích trên, ta có thể xây dựng một quy trình thuật toán theo các bước như sau:

Đầu vào: Danh sách cạnh liên kết kép của bản đồ A có n vùng và bản đồ B có m vùng

Đầu ra: Danh sách liên kết kép cho bản đồ AB mô tả kết quả chồng phủ

a. Xác định giao điểm các cạnh, bổ sung các điểm giao, tại các giao điểm này chia và cập nhật thuộc tính vùng các nửa cạnh theo nguyên tắc ở mục 2.1 đồng thời xác định góc ngoặt phải phù hợp (mục 2.2.1) và gắn thuộc tính cạnh trước, cạnh sau ngay cho các nửa cạnh này. Tất cả các nửa cạnh bị chia sẽ lưu thành nửa cạnh lịch sử.

b. Lát từng vùng a_i ($i=1-n$)

Bước 1. Xuất phát từ nửa cạnh đầu tiên của a_i gọi là e_1 , đánh dấu xét e_1

Bước 2. Tìm nửa cạnh đi tiếp (next) cho tới khi điểm cuối của nó trùng với điểm đầu của e_1

- Nếu thuộc tính vùng phải của tất cả các nửa cạnh thuộc vùng mới vừa tạo đều là a_i thì vùng này không giao với B, lúc này cần tìm xem nó thuộc vùng b_j nào theo thuật toán trình bày trong mục 2.2.2 và *gắn thuộc tính $a_i b_j$* .

- Nếu có một nửa cạnh bất kỳ trong danh sách nửa cạnh của vùng vừa tạo thuộc b_j thì ta được ngay thuộc tính $a_i b_j$.

Bước 3. Lần lượt lấy nửa cạnh chưa đánh dấu xét của a_i và lặp lại các bước 1, 2 cho đến khi xét hết các nửa cạnh của a_i

Bước 4. Kiểm tra trong tất cả các nửa cạnh của B đã dùng, liệt kê danh sách các nửa cạnh đảo chưa dùng. Ở đây xảy ra hai trường hợp:

- Nếu không còn nửa cạnh đảo chưa dùng thì a_i đã được lát hết, lúc này chuyển sang bước 5.

- Nếu còn nửa cạnh đảo chưa dùng thì từ danh sách này tạo ra một vùng khép kín mới gọi là b_y . Lấy b_y đóng vai trò như một a_i và quay trở lại bước 1.

Bước 5. Chuyển sang vùng a_i tiếp theo và quay trở lại bước 1 cho đến khi lát hết các vùng a_i thì sẽ được danh sách liên kết kép AB mô tả kết quả chồng phủ hai bản đồ A và B.

3. Kết luận

Thuật toán của nhóm tác giả xây dựng đã được thử nghiệm với nhiều trường hợp khác nhau của hai tờ bản đồ, hình 4 là một ví dụ trực quan thử nghiệm trường hợp tổng quát của thuật toán. Với thuật toán này, tất cả các vùng tạo ra

khi chồng phủ hai tờ bản đồ đều được xác định và gắn thuộc tính. Như vậy, thuật toán đã thỏa mãn yêu cầu đặt ra.

Để thực hiện chồng phủ hai tờ bản đồ cần xác định giao điểm mà độ phức tạp của bài toán xác định giao điểm theo các tài liệu [1, 2, 3, 4] đều là $O(n \log n)$ nên độ phức tạp của cả quá trình chồng phủ sẽ là $O(n \log n)$.

Việc xử lý lát từng vùng theo thuật toán ở mục 2.3 với cấu trúc dữ liệu danh sách cạnh liên kết kép sẽ cho độ phức tạp thuật toán trung bình là $O(n)$ do xử lý lần lượt từng phần tử của danh sách, trường hợp cần sử dụng thuật toán tìm điểm trong vùng có độ phức tạp là $O(\log n)$ [2, 3]. Như vậy, độ phức tạp của thuật toán chồng phủ trên cũng sẽ là $O(n \log n)$.

Điều đó cho thấy, với thuật toán nhóm tác giả xây dựng, độ phức tạp thuật toán của quá trình chồng phủ không tăng nhưng lại đem lại sự linh hoạt cho các thao tác biên tập vùng.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1]. Robert Sedgewick, 1995. Cẩm nang thuật toán, Tập 2, Nhà xuất bản Khoa học kỹ thuật.
- [2]. Mark de Berg, Marc van Kreveld, Mark Overmars, Otfried Schwarzkopf, 2000. Computational Geometry, Algorithms and Applications, Springer-Verlag, Berlin: 29-33.
- [3]. Joseph O'Rourke, 1998. Computational Geometry in C, Second Edition, Cambridge University Press, New York.
- [4]. Michael F. Worboys, 1995. GIS: A Computing Perspective, Taylor & Francis, London.

SUMMARY

New method of solving overlay problem using dcel structure

Tran Thuy Duong, Pham The Huynh, Hanoi University of Mining and Geology

When solving map overlay problem, making the overlays and determining combined attribute of two subdivisions is usually carried out together with determining the intersections of edges of the maps. In this paper was introduced one method of making the overlays and giving the attributes by another approach after determining intersections of edges. To solve this problem the authors used data structure of Doubly Connected Edges List for analyzing and building the algorithm. The algorithms and the method introduced by authors are not only for solving the maps overlay problem but also a basic of building of editing topo functions which has important role of improving cadastral mapping in Vietnam.